

NGÔN NGỮ CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ Ở VIỆT NAM

NÂNG CAO NĂNG LỰC VIẾT TIẾNG VIỆT Ở BÌNH DIỆN NGỮ ÂM - CHÍNH TẢ CHO SINH VIÊN DÂN TỘC THIỂU SỐ TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC TÂY BẮC HÀ THỊ MAI THANH* - LÊ THỊ PHƯƠNG LY**

TÓM TẮT: Bài viết khảo sát năng lực viết tiếng Việt ở bình diện ngữ âm - chính tả đối với sinh viên dân tộc thiểu số tại Trường Đại học Tây Bắc. Sinh viên là người dân tộc thiểu số ở trường chiếm số lượng rất lớn. Với phương pháp điền dã và phương pháp miêu tả, năng lực viết tiếng Việt ở bình diện ngữ âm - chính tả của sinh viên dân tộc thiểu số được khảo sát qua phiếu khảo sát. Từ đó, bài viết đưa ra những nhận xét về các lỗi về ngữ âm - chính tả mà sinh viên thường mắc phải và định hướng những biện pháp nâng cao năng lực viết tiếng Việt ở bình diện ngữ âm - chính tả cho sinh viên dân tộc thiểu số tại Trường Đại học Tây Bắc.

TỪ KHÓA: năng lực viết; bình diện ngữ âm - chính tả; biện pháp nâng cao năng lực; Trường Đại học Tây Bắc; sinh viên dân tộc thiểu số.

NHẬN BÀI: 27/3/2022.

BIÊN TẬP-CHỈNH SỬA-DUYỆT ĐĂNG: 15/6/2022

1. Đặt vấn đề

Theo OECD (Tổ chức Hợp tác và Phát triển kinh tế, thành lập năm 1961), năng lực được chia làm hai nhóm chính: năng lực chung và năng lực chuyên môn. Năng lực chuyên môn bao gồm: năng lực ngôn ngữ, năng lực tính toán, năng lực tìm hiểu tự nhiên và xã hội, năng lực công nghệ, năng lực tin học, năng lực thẩm mỹ, năng lực thể chất. Năng lực ngôn ngữ được xác định là khả năng dùng ngôn ngữ một cách có hiệu quả cho người học trong mọi hoàn cảnh và nhiều cấp độ. Năng lực ngôn ngữ rèn luyện cho người học các kĩ năng: nghe, nói, đọc và viết. Trong đó, kĩ năng viết là một trong bốn kĩ năng ngôn ngữ quan trọng mà sinh viên cần rèn luyện trong suốt quá trình học tập. Năng lực viết thể hiện trên bình diện ngữ âm - chính tả là việc người học nắm được những khái niệm cơ bản về ngữ âm và chính tả tiếng Việt.

Trường Đại học Tây Bắc đóng trên địa bàn tỉnh Sơn La. Theo Quyết định số 1545, ngày 31-12-2019 của Hiệu trưởng Trường Đại học Tây Bắc, sứ mạng của Nhà trường là "*đào tạo nguồn nhân lực có trình độ Đại học; bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ cho công chức, viên chức và người lao động; nghiên cứu khoa học, chuyển giao công nghệ, triển khai các dịch vụ phát triển bền vững kinh tế - xã hội và hội nhập quốc tế của khu vực Tây Bắc*" [Website: utb.edu.vn]. Hiện nay, Nhà trường có 6 khoa đào tạo ngành sư phạm và ngoài sư phạm, đó là: Khoa Khoa học xã hội, Khoa Khoa học Tự nhiên - Công nghệ, Khoa Cơ sở, Khoa Tiểu học - Mầm non, Khoa Kinh tế và Khoa Nông - Lâm. Theo số liệu thống kê ngày 01-03-2022, tổng số sinh viên Trường Đại học Tây Bắc là 2.411 (1961 sinh viên Việt Nam, 450 sinh viên Lào). Trong số 1961 sinh viên Việt Nam, sinh viên dân tộc Kinh có số lượng nhỏ (441 sinh viên, chiếm 22,5%), sinh viên dân tộc thiểu số có số lượng rất lớn (1.520 sinh viên, chiếm 77,5%). So với số lượng sinh viên toàn trường, sinh viên dân tộc thiểu số chiếm 57,4%.

Các phương pháp nghiên cứu được sử dụng trong bài viết là: phương pháp ngôn ngữ học điền dã (bao gồm thủ pháp khảo sát, thủ pháp ghi chép, thủ pháp thống kê) và phương pháp miêu tả. Bài viết tiến hành khảo sát 500 sinh viên dân tộc thiểu số tại Trường Đại học Tây Bắc. Các sinh viên thuộc 11 dân tộc: Thái, Mông, Mường, Dao, Xinh Mun, La Hủ, Kháng, Nùng, Hà Nhì, Khơ Mú, Lô Lô. Các

* TS; Trường Đại học Tây Bắc; Email: hathimaithanh@gmail.com

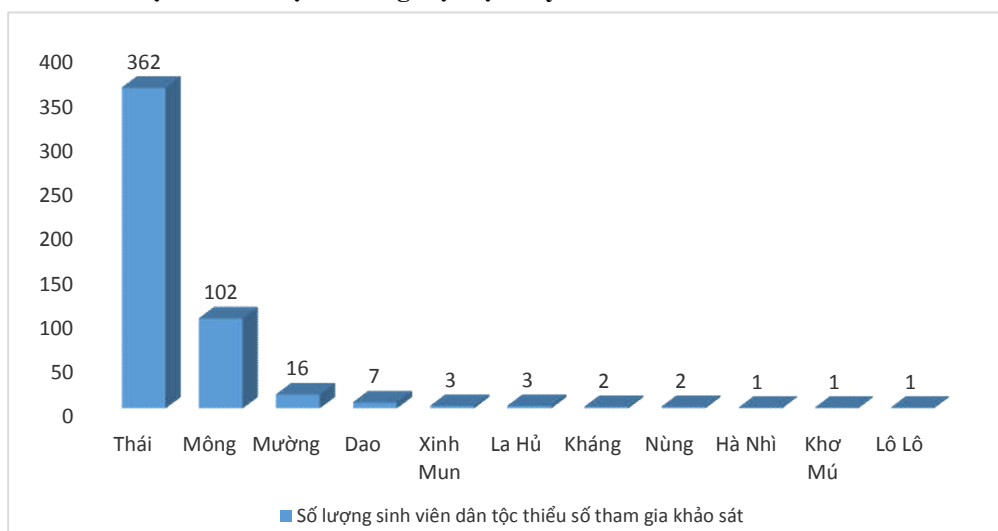
** Học viên cao học; Trường Đại học Tây Bắc; Email: lephuongly96@gmail.com

sinh viên này hiện đang theo học ở 30 lớp, thuộc 6 khoa của Nhà trường. Phiếu khảo sát được đánh giá theo thang điểm 10 với 50 câu hỏi.

Khi học tập tại Trường Đại học Tây Bắc, các sinh viên dân tộc thiểu số hầu hết đến từ vùng sâu, vùng xa nên đã gặp không ít khó khăn trong quá trình học tập và rèn luyện. Khi tham gia vào quá trình học tập trên lớp, làm các bài thi, soạn giáo án kiến tập, thực tập,... sinh viên thường đạt chất lượng chưa tốt. Việc nâng cao năng lực viết tiếng Việt ở bình diện ngữ âm - chính tả sẽ giúp sinh viên dân tộc thiểu số tại Trường Đại học Tây Bắc nắm chắc các quy tắc ngữ âm - chính tả tiếng Việt, phát triển năng lực viết và cải thiện chất lượng học tập.

Qua số liệu khảo sát, bài viết nghiên cứu thực trạng năng lực viết tiếng Việt ở bình diện ngữ âm - chính tả (chỉ ra các lỗi sinh viên thường mắc phải ở bình diện ngữ âm - chính tả, bao gồm: (1) Lỗi chính tả do sai nguyên tắc chính tả hiện hành, bao gồm: lỗi do không nắm được quy tắc phân bố các kí hiệu cùng biểu thị một âm; lỗi do không nắm được quy tắc viết hoa. (2) Lỗi chính tả do viết sai với phát âm chuẩn, bao gồm: lỗi viết sai phụ âm đầu; lỗi viết sai phần vần và lỗi viết sai thanh điệu). Từ đó, một số biện pháp được đưa ra để phát triển năng lực viết tiếng Việt ở bình diện ngữ âm - chính tả cho sinh viên dân tộc thiểu số tại Trường Đại học Tây Bắc.

2. Thực trạng và biện pháp phát triển năng lực viết tiếng Việt ở bình diện ngữ âm - chính tả cho sinh viên dân tộc thiểu số tại Trường Đại học Tây Bắc

Bài viết khảo sát 500 sinh viên dân tộc thiểu số thuộc 11 dân tộc: Thái, Mông, Mường, Dao, Xinh Mun, La Hủ, Kháng, Nùng, Hà Nhì, Khơ Mú, Lô Lô. Số lượng sinh viên dân tộc Thái lớn nhất (362 sinh viên), tiếp tới là sinh viên dân tộc Mông (102 sinh viên). Sinh viên dân tộc Hà Nhì, Khơ Mú và Lô Lô có số lượng thấp nhất (1 sinh viên).

2.1. Thực trạng năng lực viết tiếng Việt ở bình diện ngữ âm - chính tả cho sinh viên dân tộc thiểu số tại Trường Đại học Tây Bắc

2.1.1. Lỗi chính tả do sai nguyên tắc chính tả hiện hành

Bảng 1. Bảng khảo sát lỗi chính tả do sai nguyên tắc chính tả hiện hành

STT	Lỗi cụ thể	Số lượng câu	Tỉ lệ (%)	Số lượng mẫu	Tỉ lệ (%)
1	Lỗi do không nắm được quy tắc phân bố các kí hiệu	8	11.4	16	16.3

	cùng biểu thị một âm				
2	Lỗi do không nắm được quy tắc viết hoa	62	88.6	82	83.7
Tổng số		70	100	98	100

a. Lỗi do không nắm được quy tắc phân bổ các kí hiệu cùng biểu thị một âm. Ví dụ:

- Ngoài những cơ sở vật chất trong phòng học còn có những khu thực nghiệm thực tế để phục vụ việc học tập cho sinh viên phù hợp với ngành học. (Câu 39, trang 6, mẫu 65 và 208)

- Tuần sau lớp em bắt đầu vào học môn chuyên ngành. (Câu 40, trang 6, mẫu 156 và 468)

Trong hai ví dụ trên, phụ âm "ngh" chỉ kết hợp với các nguyên âm "i/e/ê" nên từ "ngành" trong hai ví dụ này phải viết là "ngành" mới chính xác.

b. Lỗi do không nắm được quy tắc viết hoa

Các biểu hiện lỗi do không nắm được quy tắc viết hoa bao gồm 5 lỗi, cụ thể là: (1) Không viết hoa danh từ riêng chỉ tên người; (2) Không viết hoa chữ cái đầu âm tiết thứ nhất của một câu hoàn chỉnh; (3) Không viết hoa chữ cái đầu của các cụm từ chỉ tên chương trình, câu lạc bộ; (4) Không viết hoa danh từ riêng chỉ tên nước; (5) Viết hoa các từ thông thường trong câu không theo quy tắc. Trong đó, lỗi viết hoa các từ thông thường trong câu không theo quy tắc có số lượng lớn nhất (62 câu, chiếm 88,6%).

Lỗi do không viết hoa danh từ riêng chỉ tên người bao gồm 3 lỗi, cụ thể là: (1) nam; (2) sơn; (3) mai. Trong đó, lỗi không viết hoa danh từ riêng chỉ tên người "sơn" là phổ biến nhất.

Lỗi do không viết hoa chữ cái đầu âm tiết thứ nhất của một câu hoàn chỉnh bao gồm 45 lỗi do không nắm được quy tắc chính tả. Ví dụ:

cô có thể giảng lại giúp em được không ạ? (Câu 15, trang 4, mẫu 19 và 386)

Lỗi do viết hoa các từ thông thường trong câu không theo quy tắc bao gồm 38 lỗi. Ví dụ:

Khi tới ngôi Trường mới con Đã có rất nhiều bạn mới (Câu 46, trang 6, mẫu 492).

2.1.2. Lỗi chính tả do viết sai với phát âm chuẩn

Bảng 2. Bảng khảo sát lỗi chính tả do viết sai với phát âm chuẩn

STT	Lỗi cụ thể	Số lượng câu	Tỉ lệ (%)	Số lượng mẫu	Tỉ lệ (%)
1	Lỗi viết sai phụ âm đầu	15	21.7	20	25
2	Lỗi viết sai phần vần	26	37.7	28	35
3	Lỗi viết sai thanh điệu	28	40.6	32	40
Tổng số		69	100	80	100

a. Lỗi viết sai phụ âm đầu

Theo số liệu khảo sát, những lỗi chính tả viết sai phụ âm đầu do ảnh hưởng của cách phát âm lệch chuẩn, như: viết lẫn lộn l-t, tr-ch, d-gi, r-gi. Chẳng hạn, từ gia đình thì lại viết ra đình. Hoặc sinh viên do không nắm nghĩa của từ nên viết lẫn lộn d-gi, chẳng hạn như viết đúng giữ gìn thì lại viết dữ đin. Hoặc nhầm lẫn giữa t/th; r/d; ch/tr như: tiết - thiết; dành dôi - rảnh rỗi; chân thành/ trăn thành,...

b. Lỗi viết sai phần vần

Chủ yếu do cách phát âm địa phương, không phân biệt giữa cách phát âm và chữ viết, chủ yếu thường gặp ở các lỗi: (1) Lỗi sai âm chính: êu/iêu; eo/oe; âu/ao; ay/ây; uân/uôn; u/oc; ăn/ân; ât/ôt; oat/oât; anh/ach,...; (2) Lỗi sai âm cuối: n/ng; t/c,...

c. Lỗi viết sai thanh điệu

Lỗi chính tả do viết sai thanh điệu gồm 18 lỗi thường gặp, cụ thể là: thanh huyền, thanh hỏi, thanh sắc, thanh nặng và thanh không. Khi sử dụng, người viết dùng nhầm dấu là nhầm ra từ khác và từ đó sẽ mang nghĩa khác. Ví dụ:

Em mong tới ngày nghỉ để được về nhà thăm gia đình (câu 49, trang 6, mẫu 100)

2.2. Một số biện pháp phát triển năng lực viết tiếng Việt ở bình diện ngữ âm - chính tả cho sinh viên dân tộc thiểu số tại Trường Đại học Tây Bắc

1) Xây dựng tiết học chuyên đề nhằm nâng cao năng lực viết tiếng Việt ở bình diện ngữ âm - chính tả

Qua các tiết chuyên đề, các em nhớ lại những kiến thức cơ bản nhất về tiếng Việt. Đơn vị phát âm ngắn nhất là âm tiết. Âm tiết tiếng Việt có cấu tạo ổn định. Âm tiết tiếng Việt lớn nhất có đầy đủ các bộ phận: thanh điệu, phụ âm đầu, vần. Trong thực tế sử dụng, âm tiết có thể thiếu một bộ phận nhưng tối thiểu âm tiết tiếng Việt phải có hai bộ phận chính là thanh điệu và âm chính. Ngoài các chữ cái, chữ viết tiếng Việt còn sử dụng thêm 5 dấu thanh để ghi 6 thanh điệu: thanh huyền, thanh ngã, thanh nặng, thanh hỏi, thanh sắc, thanh ngang.

2) Khuyến khích sinh viên đọc và tham khảo các sách liên quan đến ngữ âm - chính tả tiếng Việt

Giảng viên nên gợi mở nhiều cách học tích cực, chủ động cho sinh viên dân tộc thiểu số tại Trường như đọc sách tại thư viện trường. Tại thư viện, các em có thể đọc các tài liệu, giáo trình liên quan đến ngữ âm - chính tả tiếng Việt. Sinh viên có thể chuẩn bị một cuốn sổ tay, trong đó ghi chép những quy tắc chính tả tiếng Việt. Nếu thường xuyên làm việc thì khả năng sử dụng ngôn ngữ của sinh viên sẽ nâng lên.

3) Xây dựng hệ thống bài tập, câu hỏi ôn tập

Xây dựng hệ thống câu hỏi, bài tập ví dụ như: Điền từ ngữ có chứa các tiếng với phụ âm: Tr/ch; s-x; d-r-gi. Bên cạnh áp dụng cách giúp các em nắm vững quy ước chung được trình bày trong từ điển tiếng Việt, từ điển chính tả phổ thông, trong các giờ lên lớp thầy cô cần luyện phát âm nhiều, nhắc nhở các em để các em luôn ý thức trong khi nói và viết. Kết hợp các hoạt động ngoại khóa của nhà trường thường xuyên tổ chức thầy cô khuyến khích sinh viên tham gia và mạnh dạn phát biểu, bày tỏ ý kiến trước đám đông, không ngại thể hiện bản thân trước bạn bè thầy cô.

4) Tăng cường việc học tập theo nhóm

Từng cấp độ kiến thức có thể tương đương với từng cấp độ của quá trình nhận thức. Vì vậy, mỗi sinh viên có thể nhớ được những kiến thức về sự kiện hoặc những kiến thức tiến trình, hiểu được những kiến thức khái niệm. Việc tập trung trong học tập có ý nghĩa quan trọng nhằm cung cấp cho sinh viên kiến thức và quá trình nhận thức, để sinh viên có thể giải quyết được vấn đề. Tăng cường việc học tập trong nhóm, cùng với việc đổi mới quan hệ người dạy - người học theo hướng cộng tác nhằm phát triển năng lực của người học.

3. Kết luận

Trên bình diện ngữ âm - chính tả, những lỗi sai của sinh viên dân tộc thiểu số tại Trường Đại học Tây Bắc thường gặp phải đó là: lỗi chính tả do sai nguyên tắc chính tả hiện hành và lỗi chính tả do viết sai với phát âm chuẩn. Để nâng cao năng lực viết tiếng Việt cho sinh viên dân tộc thiểu số ở bình diện ngữ âm - chính tả thì giảng viên các Khoa tại Trường Đại học Tây Bắc phải đóng vai trò tiên phong. Trường Đại học với đầy đủ các phương tiện dạy học hiện đại, với lối giao tiếp chuẩn mực, với đội ngũ giảng viên chuyên ngành nhiệt huyết, tận tâm sẽ là nơi để sinh viên trau dồi hiệu quả năng lực ngôn ngữ của mình. Hơn nữa, các thầy cô phải chủ động xây dựng kế hoạch giáo dục theo chuyên đề để phát triển năng lực viết của sinh viên. Các giảng viên nên khuyến khích học sinh tích cực tham

gia phát biểu ý kiến, thường xuyên yêu cầu sinh viên đọc tác phẩm văn học, sách báo, từ điển tiếng Việt để mở mang hiểu biết và nâng cao năng lực viết ở bình diện ngữ âm - chính tả.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bernd Meier - Nguyễn Văn Cường (2019), *Lí luận dạy học hiện đại - Cơ sở đổi mới mục tiêu, nội dung và phương pháp dạy học*, Nxb Đại học Sư phạm.
2. Trần Trí Dõi (2001), *Ngôn ngữ và sự phát triển văn hóa xã hội*, Nxb Văn hóa thông tin.
3. Bùi Minh Đức (2013), "Năng lực và vấn đề phân loại năng lực trong các nghiên cứu hiện nay", Tạp chí *Giáo dục*, số 306, tr.28-31.
4. Bùi Mạnh Hùng (2014), "Phác thảo chương trình Ngữ văn theo định hướng phát triển năng lực", Tạp chí *Khoa học*, Đại học Sư phạm TP Hồ Chí Minh, số 56, tr.23-41.
5. Đặng Thành Hưng (2012), "Năng lực và giáo dục theo tiếp cận năng lực", Tạp chí *Quản lí giáo dục*, số 43, tr.18-26.
6. Nguyễn Văn Khang (2014), *Ngôn ngữ học xã hội*, Nxb Giáo dục Việt Nam.
7. Lê Đình Trung (Chủ biên) - Phan Thị Thanh Hội (2020), *Dạy học theo định hướng hình thành và phát triển năng lực người học ở trường phổ thông*, Nxb Đại học Sư phạm.
8. Website: utb.edu.vn, "Giới thiệu chung về Trường Đại học Tây Bắc".

NGŨ LIỆU KHẢO SÁT

(1) Nhóm tác giả bài viết, *Phiếu khảo sát năng lực viết (Dành cho sinh viên dân tộc thiểu số tại Trường Đại học Tây Bắc)*, khảo sát từ ngày 21 đến ngày 28 tháng 03 năm 2022.

Improving Vietnamese writing competence in aspect of phonetics - spelling for ethnic minority students at Tay Bac University

Abstract: This article studies the Vietnamese writing competence in aspect of phonetics - spelling for ethnic minority students at Tay Bac University. The number of ethnic minority students at this University is very large. With fieldwork and descriptive methods, Vietnamese writing competence in aspect of phonetics - spelling for ethnic minority students is surveyed with a questionnaire consisting of four question types. Thus, general comments on the mistakes often made by students in aspect of phonetics - spelling and measures to improve Vietnamese writing competence of ethnic minority students at Tay Bac University have been oriented.

Key words: writing competence; mistakes in aspect of phonetics - spelling; measures to improve; Tay Bac University; ethnic minority students.